

## **Образ дому в Святому Письмі**

---

**Андросова Н., Савченко Л. Образ ДОМУ в Святому Письмі.** Дім – архетипний образ. У тексті Святого Письма простежуємо позитивні ознаки дому-раю, який називає впорядкований космос, ідеальну модель вічного дому. Негативного забарвлення мають образи в'язничного дому та дому фараона. Мешкальний дім нагадує про бездумне існування на землі і цим зближується з домом бездомності. Дім може набувати ознак істоти: хворіє, несе покарання, обирає праведну путь. Матеріали Нового Заповіту говорять про народження дому разом із народженням у ньому Христа.

*Ключові слова: концепт, лексико-семантичне поле, образ, значення, сема.*

**Андросова Н., Савченко Л. Образ ДОМА в Святом Письме.** Дом – архетипный образ. В тексте Святого Письма видим позитивные качества дома-рая, который называет упорядоченный космос, идеальную модель вечного дома. Негативную окраску имеют образы тюремного дома и дома фараона. Обитель напоминает о бездумном существовании на земле и этим сближается с домом бездомности. Дом может приобретать качества живого существа: болеет, несет наказание, избирает праведный путь. Материалы Нового Завета говорят о рождении дома вместе с рождением в нем Христа.

*Ключевые слова: концепт, лексико-семантическое поле, образ, значение, сема.*

**Androsova N., Savchenko L. The image of The House in the Saint Letter.** The House – an archetypal image. In the text of the Saint Letter we observe positive qualities of the House-Paradise which names regulated cosmos, an ideal image of an everlasting house. The image of the prison and the Pharaon house have negative colouring. The abode reminds about thoughtless existence on the Earth and it approaches the homeless house. The house may have the qualities of a human being: it is ill, is punished, chooses the right way. The gospels of New Testament tell about the birth of the house together with the Christ's birth in it.

*Key words: concept, lexico-semantic branch, image, meaning, gospel, sema.*

---

Сучасне мовознавство багато уваги приділяє вивченню картини світу. Під цим терміном розуміється базисне поняття теорії людини, універсальний орієнтир людської діяльності, що визначає загальний перебіг усіх процесів у суспільстві. Загальна картина світу інтерпретується мовою, засобом її вираження є мовна картина, що фіксує набуті знання системою мовних знаків. Кожній мові відповідає своя МКС, яка віддзеркалює мовний колорит. Про це говорить, зокрема Л. Лисиченко [9], досліджуючи різні аспекти мовної картини світу. МКС складається із так званих концептів, що містять менші одиниці – лексико-семантичні поля (ЛСП). Ми спробуємо простежити деякі елементи най-

показовішого ЛСП мовної картини світу, пов'язаного із житлом.

Наше дослідження є частиною сукупного аналізу досить популярної сьогодні філософсько-етичної, лінгвістично-літературознавчої, етнографічно-фольклористичної проблеми визначення ДОМУ як домінанти людського життя.

Ми прагнемо з'ясувати семантичне наповнення образу ДОМУ у текстах Святого Письма, простежити корелятивні зміни, притаманні йому в аналізованому матеріалі, звернути увагу на особливості значеннєвого та стилістичного обігрування образу ДОМУ.

ДІМ – архетипний образ, його значення як сукупність сем, пов'язаних із місцем помешкання, притаманний загальній картині

світу в цілому. Інша справа, що кожна національна картина світу має свої, властиві лише їй особливості. Такі особливості уміщуються у назві житла, яка передбачає як семантичну, так і стилістичну характеристику, та назвах частин житла.

Вивчення житла, дому може бути предметом дослідження різних галузей наук. Сучасні розвідки присвячені переважно етнографічному та фольклорному погляду на житло. Так, дослідження А. Бабурина [2] чи А. Данилюк [3] аналізують етнографічні засади будівництва дому, матеріально-духовних ознак його складових: сіни, поріг, вікна, двері, піч тощо. М. Красиков [7] звертає увагу на обрядові дії, пов'язані з будівництвом дому (хати). Про фольклорні мотиви дому та його частин говорять наукові розвідки В. Кононенка, де мовиться про слова-символи, що «передають ціннісні орієнтири народу» [6], зокрема й про символ ХАТА та його складові: сволок, піч, святий вугол, червоний кут та ін. Статті Т. Цив'ян [17] та Л. Невської [11] містять відомості щодо ДОМУ як житла і ДОМУ як духовних цінностей народу, бо цей образ передає не лише одиничне поняття, але й узагальнене поняття помешкання.

Філософсько-антропологічний аспект дому досліджує О. Дольська [4–5]. Авторка говорить, що ДІМ – умова й початок людського життя, початок виходу й пошуку можливостей спілкування з довкіллям на новому рівні, де буття розриває зв'язки з природним існуванням і сприяє набуванню власне людських коренів. ДІМ дає можливість людині зупинити хаос і увійти в космос. Як частина (частина життя) і ціле (форма, де життя проживається за особливим законом) ДІМ являє собою фундаментальну основу, дотичну присутності на протигагу присутності в абстрактному просторі.

Деякі науковці висвітлюють лінгвістичний погляд на образ ДОМУ. Так, Ю. Лебеденко [8] аналізує фразеосемантичну групу з компонентом «хата» в українській мові. Дослідниця пропонує значний синонімічний ряд домінанти ХАТА, куди увіходять складові як із семантичним, так і зі стилістичним відтінком. (хатчина – халупа – мазанка – курінь – ліплянка – хаза – хавіра та ін.). Звертає увагу Ю. Лебеденко також на сполучення типу НАША ХАТА, ЧУЖА ХАТА, БАТЬКІВСЬКА ХАТА, НОВА ХАТА тощо, які містять додаткову семантико-стилістичну характеристику.

Н. Андросова [1] розглядає функціонування словообразу ХАТА у фольклорі та текстах художньої літератури.

Ми пропонуємо аналіз образу ДОМУ у текстах Святого Письма, оскільки це поняття має досить глибоке архетипне коріння, і цікаво простежити, якої семантики набуває аналізований образ упродовж використання його у найдавніших канонічних творах.

Процес побудови ДОМУ в значенні духовного домобудівництва має глибокі корені, а досвід ДОМУ може стати парадигмою для тлумачення життєво значимих явищ, про що свідчить Святе Письмо. Поняття ДОМУ пов'язане тут із широким колом асоціацій.

У «Книзі буття» Старого Заповіту спостерігаємо спустошеність, порожність світу, відсутність будь-якої облаштованості: *«А земля була пуста та порожня, і темрява була над безоднею»* [19:7]. Великий творець намагається за сім днів побудувати першу модель умовного ДОМУ – раю, яка надає можливість зупинити хаос і увійти в космос. Як частина і ціле такий ДІМ являє собою фундаментальну основу на протигагу абстрактному простору, коли буття розриває зв'язки з природним існуванням і створюється перша ідеальна модель ДОМУ як космосу, що протистоїть вселенському хаосу. Із гріхопадінням перших людей виникає мотив вигнання за межі ДОМУ-РАЮ, позбавлення цього вічного ідеального Дому.

Далі з'являється образ ковчега як варіанта ДОМУ, а саме захисту, притулку від знищення людини, бо *«зписувалась вона, кожне бо тіло зписувало дорогу (життя) свою на землі»* [19:13]. Зауважимо, що зробити ковчег доручено праведному Ною. Таким чином виникає ознака: ДІМ – це не лише зовнішня споруда, це осередок моральних цінностей.

Контекст *«Увійди ти й увесь ДІМ твій до ковчегу, бо я бачив тебе праведником перед лицем своїм в оцім роді»* [19:14] дозволяє говорити про образ ДОМУ як про матеріально-духовну єдність, відокремлену від зовнішнього світу. Складовими ДОМУ є людина, її близькі та *«по двоє із кожного тіла... що їх заховати живими з тобою... і птаства за родом її, і з усіх плазунів на землі за родом їх»* [19:14]. Очевидно, разом зі створенням ковчега, із наданням йому визначної місії збереження РОДУ, встановлюються й морально-етичні норми життя, певні традиції, оскільки ковчегові разом із його внутрішнім наповненням слід пережити значні випробування. ДІМ стає водночас індивідуальним і колективним, моральним і духовним цілим.

Це уперше і становить феномен ДОМУ, де понад усе треба зберегти саме його, ДІМ, а не окрему істоту, бо разом із порятунком



ДОМУ врятуються й усі мешканці. Таким чином ДІМ стає знаком-кодом, де зібрані духовні основи, що визначаються ціннісно значимими смислами людського існування.

Коли йдеться про перебування Авраама в Єгипті, виникає образ ДОМУ, який відбиває специфіку зв'язків людини зі світом: ДІМ разом із фараоном, що порушив моральні принципи, зазіхаючи на вроду чужої жінки, зазнає покарання. Відбувається накладання, суміщення понять 'особа' і 'дім', вони стають єдиним цілим: *«вдарив Господь фараона та дім його великими поразками через Сару, Авраамову жінку»* [19:20].

Образ ДОМУ супроводжує не лише фараона, а й Авраама, разом із яким ДІМ обирає справедливую дорогу: *«Бо вибрав я його, щоб він наказав синам своїм і домові своєму по собі. І будуть вони дотримуватися дороги Господньої, щоб чинити справедливо»* [19:25]. Зауважимо, що в аналізованому контексті завдяки єднальному сполучникові і об'єднуються поняття 'сини Авраама' та 'його дім', увіходячи до умовної смислової одиниці як рівнозначні складові (і Авраам, і сини його, і дім його).

Таким чином, ДІМ несе покарання нарівні зі своїм господарем та його синами, уособлюючись, убираючи значення житла, мешканців та долі-дороги.

Коли ж Авраам бере собі за дружину дочку батька свого, тобто сестру, Бог карає його вигнанням: *«учинив мене мандрівником з ДОМУ БАТЬКА»* [19:29], тобто з Батьківщини. У цьому випадку можна простежити, що це вигнання схоже на вигнання перших людей із раю. Так виникає семантична паралель: ДІМ БАТЬКА (Батьківщина) – РАЙ, і виникає значення священного місця для понять ДІМ БАТЬКА, ДІМ МАТЕРІ, ДІМ БРАТІВ. Авраам, який був вигнаний із цього священного місця за гріх і став *«приходьком і захожисм між вами»* [19:31], прагне понад усе хоча б сина свого одружити з дівчиною з РІДНОГО ДОМУ, як обіцяв йому Бог. Прагнення Авраама повернути втрачений ДІМ БАТЬКА схоже на прагнення людей до втраченого раю. Так виникає узагальнення: ВТРАЧЕНИЙ ДІМ – ВТРАЧЕНИЙ РАЙ, що може стати, по-перше, символом ідеальної моделі духовного життя, яке людина може втратити через аморальні вчинки; по-друге, фізичного життя, яке людина прагне повернути хоча б для своїх синів. Такий ДІМ поєднує цілі покоління, які всі разом перебувають у ньому, переплітаючись своїми вчинками і разом поділяючи наслідки цих вчинків.

У тексті Святого Письма можемо простежити ще одну семантичну паралель, пов'язану з ДОМОМ: образ дому Лота, єдиного праведника із приреченого через розпусту міста Содому, перегукується з образом Ноевого ковчега. Він також служить прихистком, притулком і для самого Лота, і для тих двох Анголів, яких він приховав у своєму домі. *«Люди того міста Содому – від малого й аж до старого – увесь народ звідусюди оточили ТОЙ ДІМ...»* [19:27], вимагаючи, щоб Лот вивів тих двох, але він застерігає присутніх не чинити лихого тим, хто *«прийшов під тінь ДАХУ МОГО»* [19:27]. Нерозумні люди намагаються виламати двері, але Лот і його гості замкнули двері, *«а людей, що при вході до дому зібралися, вдарили сліпотою»* [19:27].

Таким чином, двері дому Лота виявилися межею між праведним життям його власника і грішним містом. Саме ДІМ у цьому випадку асоціюється зі священним, недоторканим місцем, моральним і фізичним притулком, захистом від зовнішнього хаотичного життя, яким був свого часу й Ноїв ковчег.

Ісаак, син Авраамів, посилає найменшого сина Якова узяти дружину з ДОМУ БАТЬКА СВОГО. Багато разів повторюване сполучення ДІМ БАТЬКА, на нашу думку, набуває ознак сталої сполуки і стає символом можливого очищення через жінку З ЦЬОГО ДОМУ, З БАТЬКІВЩИНИ, ІЗ ВТРАЧЕНОГО РАЮ. По дорозі Яків *«натрапив на одне місце і ночував там... І взяв він камінь із того місця, і поклав собі під голову...»* [19:15]. Наснилася йому висока драбина аж до неба, по якій сходять Ангели Божі, і почулося Боже благословення. Злякався він і сказав: *«Яке страшне місце! Це не що інше, як ДІМ БОЖИЙ»* [19:16]. Так виникає ще один образ – ДОМУ БОЖОГО, який набуває подвійної семантики саме за допомогою означення *Божий*. Контекст же додає до аналізованого образу ще одну складову – образ каменю, який набуває стрижневого значення: *«і цей КАМІНЬ БУДЕ ДОМОМ БОЖИМ... І зо всього, що Бог дає мені, – я дам десятину тобі»* [19:17]; *«Приступаючи до нього, КАМЕНЯ ЖИВОГО, людьми відкинутого, але Богом обраного, дорогоцінного...»* [19:18].

Той же камінь, що поклав його під голову Яків, вважаємо, символізує співвідношення людини й Бога, набуває ознак ПОЧАТКУ ДОМУ БОЖОГО як можливого духовного устрою в майбутньому.

Цікавим є спостереження, що саме з каменю з'являється й могила: *«Ця могила – свідок між мною і тобою...»* [19:19]. Думаємо,

контекст наштовхує на паралель: КАМІНЬ – ПАМ'ЯТЬ, оскільки, камінь є свідченням минулого, того, що людина, можливо, давно забула. Таким чином, образ каменю стає символом пам'яті, місцем духовного дотику-поєднання Бога, людей живих і тих, що жили колись, тих що живуть у пам'яті. Усі вони перебувають у єдиному вселенському домі, де все взаємопов'язане, оскільки усе створене з каменю: і ДІМ ЛЮДСЬКИЙ, і МОГИЛА, і ДІМ БОЖИЙ.

Аналізований контекст знайомить із образом В'ЯЗНИЧНОГО ДОМУ, куди потрапляє Йосип через підступність жінки: *«Господь дав йому милість в очах В'ЯЗНИЧНОГО ДОМУ»* [19:22]. Нам здається, що виділене словосполучення не означає місця покарання, семантика прикметника *в'язничний* не містить семи 'в'язниця, тюрма'. Очевидно, йдеться про перешкоди, які може здолати віруюча людина. Праведний Йосип вірив у Бога, і дім батька як символ спасіння сам приходить до нього: *«Іду й розкажу: ...брати мої і дім батька мого, що були в Краї ханаанськїм, прибули до мене»* [19:23].

Таким чином, В'ЯЗНИЧНИЙ ДІМ і ДІМ ФАРАОНА набувають спільної семи – 'перешкода', а ДІМ БАТЬКА набуває ознаки 'священний', матеріалізується, стаючи в один ряд із образом братів, і може реально врятувати Йосипа.

Бездомним є МЕШКАЛЬНИЙ ДІМ у Книзі Левіт, він сам не знає, куди прихилитися, бо відірваний від людей, не має духовного зв'язку з ними: *«А коли хто продасть мешкальний дім в обмурованому місті, то викуп буде до кінця року, ... а якщо не буде викуплений до кінця року, то стане той дім у місті, що має мур назавжди для покупця його, ... а доми в оселях, що не мають муру навколо, до поля землі буде прираховано»* [19:166]. Отже, матеріально / фактично цей дім ніби існує, але він утратив духовний сенс існування. Цей біблійний образ застерігає людей не бути лише мешканцями на своїй землі, а бути господарями. МЕШКАЛЬНИЙ ДІМ є символом розірвання духовних зв'язків, механічного життя чи співмешкання. Це ДІМ БЕЗДОМНОСТІ, який утратив духовну ідею.

Сема 'покарання' імпліцитно присутня у наступних контекстах, де йдеться про ставлення Бога до єгипетського фараона, коли той не захотів відпустити єврейський народ: *«стане річка роїти жабами, і вони повиходять і ввійдуть до ДОМУ ТВОГО»* [19:84] або далі: *«І переповняться нею (мушлею та саранчею) ДОМИ ВАШІ, і ДОМИ РАБІВ*

*ВАШИХ, і ДОМИ ВСЬОГО ЄГИПТУ»* [19:87]. В останньому прикладі усі ДОМИ, які зазнають покарання, становлять єдине смислове ціле, а в семантиці аналізованого образу знову простежується сема 'захист, порятунок'. Тут ДІМ як спасіння є однаковим для кожного окремого жителя (багатого чи бідного) і для народу в цілому.

Образ ДОМУ нерозривно пов'язаний із людиною, яка живе в ньому, а тому з часом набуває ознак живої істоти. У Святому Письмі спостерігаємо таке уособлення: дім живий, він може хворіти і потребувати допомоги, лікування як істота: *«...прийде той, що ЙОГО той ДІМ, та й скаже священникові: «Ніби зараза показалася на домі»* [19:40], *і той огляне дім, і накаже лікувати САМ ДІМ»* [19:40]. Тут простежуємо мотив занепащення людської душі, а може, родини, а може, й цілого роду. Образи зараженого, хворого каміння і такого ж людського тіла переплітаються і свідчать про якусь жакливу духовно-фізичну руйнівну хворобу, властиву живим істотам. Але поруч спостерігаємо й мотив очищення, бо навіть при серйозному зараженні ДІМ піддається лікуванню: витягнуть каміння, що на них зараза, та й кинуть їх поза місто, до місця нечистого.

Отже, ДІМ у нашому контексті символізує життя людини й цілого роду, бо кожному властиві й нечисті думки, й неблаговидні вчинки, кожного переслідують і нещастя, й хвороби. І як у домі для його порятунку слід замінити каміння (тобто його основу), так людині треба змінити своє ставлення до інших, переглянути свої принципи, щоб очиститись і не загинути остаточно.

Ще одне значення образу ДОМУ простежуємо у контексті святкування старозаповітної Паски. *«нехай візьмуть собі кожен ягня ЗА ДОМОМ БАТЬКІВ... і заколють його, і нехай покроплять на обидва бокові одвірки, і на одвірок верхній у тих домах, що будуть їсти його»* [19:90]. Це окроплення (жертвоприношення) стане порятунком, бо буде знаком, що у цьому домі живуть угодні Богу люди, і Він оміне зі Своєю карою такий дім. З одного боку, тут ніби простежуємо сему 'порятунок', але з другого, – тут явно преважляє сема 'очищення'. «ПЕРЕСКОЧЕНИЙ» БОГОМ ДІМ стає символом очищення людства через велику жертвність. Очевидно, це нагадування нам, що розплата обов'язково настане, і кожен буде покараний за свої гріхи. У цьому випадку не досить буде помінати каміння у домі, треба спокутувати вину набагато більшою жертвою.



Тексти Нового Заповіту дають можливість простежити подальший семантичний розвиток образу ДОМУ. Він з'являється разом із народженням Ісуса Христа: «...і, ввійшовши до ДОМУ, знайшли там Дитятко з Марією, його матір'ю» [19:1186]. У цьому контексті образ ДОМУ символізує народження нових цінностей, нового етапу духовного розвитку людства, бо саме серед людей народився Христос. Новий ДІМ породжує й нові цінності, стаючи символом прощення гріхів: «Але щоб ви знали, що прощати гріхи на землі має владу Син Людський, – тож каже він розслабленому: Уставай, візьми ложе своє, та йди в ДІМ СВІЙ!» [19:1196]. Сполучення *свій дім* тут, вважаємо, означає, з одного боку, *рідний дім*, бо хворий давно перебував за його межами, а з другого, – *чистий*, без лиха і хвороб.

Новостворений ДІМ здебільшого містить сему 'прощення', бо Ісус «не прийшов кликати праведних, але грішників до покаєння» [19:1196], та сему 'зцілення', оскільки Христос зцілює хворих та немічних: «Як прийшов Ісус до ПЕТРОВОГО ДОМУ, то побачив тещу його, що лежала в гарячці. І Він доторкнувся руки її, – і гарячка покинула ту...» [19:1195].

Контекст пропонує нам образ НЕДОСТОЙНОГО ДОМУ, куди Ісус не заходить, а зцілює немічних, які в ньому перебувають, через слово: «А сотник Йому відповів: «Недостойний я, Господи, щоб зайшов ти під СТРІХУ МОЮ... Та промов тільки слова, – і одужає мій слуга» [19:1194]. Нам здається, що можна зблизити тут образи дому та його господаря через сему 'недостойний', оскільки і людина, і дім складають одне семантичне ціле: *недостойний я*, тобто 'не вартий уваги', через це НЕДОСТОЙНИМ є й ДІМ мій.

Семантичного поглиблення набувають означення *достойний* / *недостойний* у такому контексті: «А входячи в дім, вітайте його, промовляючи: Мир дому цьому! І коли буде достойний цей дім, – нехай зійде на нього ваш мир, а як недостойний він буде, то мир ваш до вас хай вернеться. А як хто вас не прийме, і ваших слів не послухає, то, виходячи з дому того, чи з міста того, обтрусіть порошок із ніг своїх» [19:1198]. На нашу думку, сема 'достойний' є етично маркованою, означає глибоку закоріненість добра, бо саме в цьому домі *мир* (добро) може бути справжнім, поширитися на всіх мешканців ДОМУ. «Недостойний дім» – це духовна пустка, оболонка, бо *мир* (добро) не може реалізуватися

тут, а тому хай краще повернеться до того, хто побажав добра, увіходячи сюди, і хай піде разом із гостем із цього дому. Звернімо увагу на сполучення *обтрусити порошок із ніг своїх*, яке сьогодні є фразеологізмом 'остаточно порвати стосунки, припинити зв'язок із кимось, піти з обуренням' [15:131]. Очевидно, можна провести асоціативну паралель *дім – порошок*: про недостойний дім треба відразу забути, як швидко можна струсити пил зі своїх ніг.

Як і в тексті Старого Заповіту, у Новому Заповіті спостерігаємо образ ДОМУ БОЖОГО, який семантично відрізняється від попереднього. Якщо раніше ми простежували у такому сполученні семи 'пам'ять', 'зв'язок із минулим', тут, на нашу думку, пропонуване сполучення називає саме місце для молитви, власне церкву, храм: «Потому Ісус увійшов у храм Божий, і вигнав усіх продавців і покупців у храмі... І сказав їм: «Написано: «ДІМ МІЙ – буде домом молитви», а ви робите з нього «печеру розбійників» [19:1216]. Зауважимо, що саме із семою 'церква' у сучасній українській мові уживається стала сполука *Божий дім* [14; Т. II:307].

Спостерігаємо й інше семантичне наповнення аналізованої сполуки: модель ідеального дому-раю: «Господи, хто може перебувати у домі Твоєму?... Той, хто ходить непорочним і діє за правдою, і говорить правду в серці своєму» [19:276], образ якого ми спостерігали й у контексті Старого Заповіту.

Епітет *мешкальний*, що розглядався нами вище із семою 'матеріальне', у Новому Заповіті спостерігаємо у складі сполуки МЕШКАЛЬНИЙ НАМЕТ, де так само превалює названа сема: «Знаємо, бо коли земний мешкальний намет наш зруйнується, то маємо будівлю від Бога на небі, – дім нерукотворний та вічний. Тому то й зітхаємо, бажаючи приодягтися будівлею нашою, що з неба, коли б тільки одягнені ми не знайшлися нагі» [19:1226]. Сполучення *мешкальний намет* протиставляється у контексті *дому нерукотворному та вічному*, як і *земне життя – небесному (райському) життю*. З одного боку, наше земне життя називається *мешкальним наметом*, тобто є ознакою чогось несправжнього, а з другого, – *земне життя – це тілесний храм і має інше значення: цінності людського життя, яка підтверджується знову й знову: «Хіба не знаєте, що ваше тіло – то Храм Духа Святого, що живе він у вас...» [19:1410].*

Спостерігаємо у Новому Заповіті й мотив бездомності, досліджуваний нами у попередньому матеріалі: «Мають нори лисиці, а гні-

зда – небесні пташки, – Син же Людський не має де й голови прихилити» [19:1195]. Бездомність тут має екзистенційний характер, переслідує ідею необхідного пошуку життя, буття, пошуку іншої моделі існування.

Таким чином, феномен ДОМУ представлений у вигляді знаку-коду, де зібрані духовні основи, що визначають ціннісно значимі смисли людського буття.

У результаті аналізу тексту Святого Письма щодо уживаного в ньому образу ДОМУ спостерігаємо наступне: феномен ДОМУ представлений збірним образом-символом, у якому відбиваються духовні основи, що визначають ціннісно значущі смисли людського буття.

Цей образ полісемантичний, він містить як позитивні, так і негативні якості. Позитивними ознаками наділений ДІМ-РАЙ, що називає впорядкований космос, ідеальну модель ВІЧНОГО ДОМУ; варіантом дому вважаємо образ НОСОВОГО КОВЧЕГА, який уособлює колективне та індивідуальне, матеріальне та духовне; набуває святенності образ ДОМУ БАТЬКА, що є символом Батьківщини, символом спасіння; образ «БОЖОГО ДОМУ» є ніби місточком між Богом, людьми живими та тими, що жили колись. Він набуває семи 'пам'ять'. Позитивну полівалентність маємо і в паралелі *місто Содом – містечко Цоар*, де маленьке духовне переважає велике матеріальне. Для тексту Нового Запо-

віту БОЖИЙ ДІМ – це чітке протиставлення духовного й матеріального, високого й буденного, нетлінного й побутового.

Негативного семантико-стилістичного забарвлення в аналізованому матеріалі мають ОБРАЗИ ПЕРВИННОГО ХАОСУ як символу бездомності; В'ЯЗНИЧНИЙ ДІМ та ДІМ ФАРАОНА, що є семантично ідентичними, вибирають ознаки несвободи, нещирості, підступності; МЕШКАЛЬНИЙ ДІМ, який ніби існує матеріально, але, втративши духовний зв'язок із людиною, нагадує про можливе бездумне мешкання на землі і цим зближується із ДОМОМ БЕЗДОМНОСТІ. У Новому Заповіті замість мешкального дому маємо МЕШКАЛЬНИЙ НАМЕТ, який також містить сему 'нетривкий'.

У контексті Святого Письма ДІМ набуває ознак істоти: разом із фараоном несе покарання, обирає праведну путь із Авраамом, хворіє на проказу, занечищення та очищається за допомогою священика.

ДІМ і БЕЗДОМНІСТЬ – це образи двобічні: легко втратити ДІМ, та нелегко його повернути. БЕЗДОМНІСТЬ нагадує про ВТРАЧЕНИЙ ДІМ, а інколи навіть навчає, яку покуту слід принести, щоб той ДІМ повернути.

Наше дослідження метафоричного перетворення біблійного образу ДОМУ є лише невеликою частиною ґрунтовнішого вивчення цього багатопланового та семантично місткого образу.

## Література

1. Андросова Н. А. Словообраз ХАТА у фольклорі та художній літературі / Н. А. Андросова // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. праць. — [вип. 23]. — Харків, 2007. — С. 47—53.
2. Байбурин А.К. Жилище в обрядах и представлениях восточных славян / А. К. Байбурин. — Л., 1983.
3. Данилюк А. Г. Українська хата / Данилюк А. Г. — К., 1991.
4. Дольская О. А. Концепт «дом»: этимология и генезис: (философско-антропологический аспект) / О. А. Дольская // Вісн. Харк. нац. ун-ту. Сер.: Теорія культури і філософія науки. — 2001. — № 499. — С. 46—53.
5. Дольська О.О. «Нерукотворний дім» християнського середньовіччя / О.О. Дольська // Вісн. Харк. нац. ун-ту: Проблеми буття людини. — 2001. — С. 72—78.
6. Кононенко В. Рідне слово / В. Кононенко — К.: Богдана, 2001. — 304 с.
7. Красиков М. Дещо про слобожанські звичаї, пов'язані з будівництвом хати / М. Красиков // Науково-теоретичні здобутки Слобідської України: філософія, релігія, культура. — Х., 1999. — С. 99—102.
8. Лебеденко Ю. М. Фразеосемантична група з компонентом «хата» в українській мові: структурно-семантичний та етнокультурний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Ю. М. Лебеденко — Харків, 2006. — 20 с.
9. Лисиченко Л. А. Мовна картина світу та її рівні / Л. А. Лисиченко // Вісн. Харк. історико-філологічного товариства. — 1998. — № 6.
10. Національна ідентичність: [хрестоматія] / [упоряд. Т. Воропай]. — Х.: Крок, 2002.
11. Невская Л. Г. Семантика дома и смежных представлений в погребальном фольклоре / Л. Г. Невская // Балто-славянские исследования, 1981. — М.: Наука, 1982. — С. 106—121.
12. Семья в постатеистических обществах. — К.: Дух і літера, 2002.

13. Словник іншомовних слів / [Л. О. Пустовіт, О. І. Скопненко, Г.М. Сюта, Т.В. Цимба-люк]. — К. : Довіра, 2000, — 1018 с.
14. Словник української мови : в 11 т. — К. : Наукова думка, 1970—1980. — II т., XI т.
15. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник / [за ред. Л. Г. Савченко]. — Харків : Прапор, 2004. — 462 с.
16. Украинцы. — М. : Наука, 2000. — 535 с.
17. Цивьян Т. Дом в фольклорной модели мира / Т. Цивьян // Уч. зап. Тартуского гос. ун-та. — 1978. — Вып. 464. — С. 66—78.
18. Этнолингвистический словарь. — М. : Энциклопедия, 1984. — 176 с.
19. Біблія. — Druckhaus Gummersbach West-Germany. — 1988. — 1523 с.